

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Бойка Ивайлова Чернева,
член на научно жури, Заповед № РД 38 - 168 от 21.03.2019 г.
на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски”

Относно: Дисертационен труд за присъждане на научна и образователна степен „доктор по право“ в област на висше образование 3.Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6 Право (Конституционно право).

Дисертант: Симона Здравчева Велева - Стойнова, докторант в Катедра „Конституционноправни науки” в Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“

Тема на дисертационния труд: „Свободата на словото – национални и европейски измерения“

I. Данни за процедурата.

Със заповед № РД 38 - 168 от 21 март 2019 г. на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ съм определена за член на научното жури по процедура за защита на дисертационен труд на тема „Свободата на словото – национални и европейски измерения “ в СУ в област на висше образование „3. Социални, стопански и правни науки“, професионално направление „3.6 Право“ (Конституционно право).

Представените от дисертанта материали за участие в процедурата са в съответствие с изискванията на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“. Процедурата до защитата на дисертационния труд пред Катедрения съвет е протекла законосъобразно, представени са необходимите документи за научното жури и за публичната защита.

Професионалната биография на Симона Велева-Стойнова е пряко свързана с активна преподавателска и научна работа в областта на конституционното право. Биографичните данни на Симона Велева-Стойнова показват активна гражданска

позиция и дейност. Нейната научна работа включва множество публикации и участия в редица научни форуми.

По процедурата е представен цялостен и задълбочен **научен труд – дисертация**. Настоящото становище е ориентирано главно към представяне на актуалността, значението и научните приноси на дисертационния труд във връзка с публичната защита по процедурата за придобиване на образователната и научна степен „доктор по право”.

II. Актуалност и значимост на тематиката на дисертационния труд.

Въпросът за свободата на словото винаги е вълнувал общественици, журналисти, политици, юристи, социолози и философи. Обществата показват особена чувствителност към поставянето на ограничения на изразяването на мнение и отстояването на позиция. Свободата на словото се определя като морална ценност и като общо благо. Тя има многоаспектна същност и съдържание. Съчетава политически, морални, юридически и дори цивилизационни аспекти.

Контекстът на понятието е и философски, тъй като поставя темата за смисъла, истината и границите на свободата в рамките на правния ред. Проблематиката е безспорно актуална и непрекъснато се развива. Нейното изследване е от значение за развитието на правната наука и практика. В българската правна литература липсва самостоятелно и комплексно самостоятелно изследване на свободата на словото от гледна точка на конституционното право.

В основата на изследването е поставено разбирането за *свободата на словото като основна ценност на съвременния демократичен конституционализъм*. Националните и европейските измерения са естествената среда на разсъжденията на автора. Актуалността на изследването се определя и от разглеждането на правните механизми за защита на свободата на словото – национални и европейски. Комплексният характер на изследването се допълва и от разглеждането на редица съвременни юридически въпроси, които макар и да не са пряко в областта на конституционното право, засягат реализирането на конституционните норми, установяващи свободата на словото. Авторът е засегнал актуални теми като правен режим на собствеността върху медиите, свободата на словото в интернет, защитата на личните данни, словото от омраза и други.

III. Методология на изследването.

В увода на дисертационния труд ясно, коректно и прецизно са определени предмета, обекта, целите и задачите на изследването. Предметът на дисертационното изследване (*свободата на словото като основна ценност на съвремения демократичен конституционализъм*) е насочил автора към използването и на съответните научни подходи. Юридическият анализ предполага използването на правнодогматичния подход, който обаче е съчетан с аксиологическия подход. Това позволява на автора да определи понятието за свобода на словото като ценност и като човешко право. Освен това поставя на дискусии актуални обществено-политически проблеми и отчита тенденциите на развитието.

Авторът прилага сравнителноправния, историческия, системния, диалектическия, социологическия и културологическия подходи. Историческото и правнодогматичното изследване се съчетава с критичен анализ, които стои в основата на теоретичните възгледи. Следва да се отбележи, че използваните методи са подчинени на предмета на дисертационното изследване, което е в областта на конституционноправната наука. Единната методология, доброто познаване и коректното цитиране на научната литература в областта на дисертацията, са белег за научна етичност и за обективност на постигнатите резултати.

IV. Обща характеристика на съдържанието на дисертационния труд.

Дисертационният труд е в обем от 360 стандартни страници, от които 337 страници – основно изложение, структурирано в увод, три глави и заключение. Направени са 554 бележки под линия. Библиографската справка от 18 страници съдържа 136 литературни източници на кирилица, 132 литературни източници на латиница, 143 решения на Европейския съд по правата на човека, 28 решения на Съда на Европейския съюз и редица решения на Конституционния съд на Република България и на други конституционни съдилища, както и 12 решения на Върховния съд на САЩ.

Дисертационният труд се отличава с добър стил и достъпност. Той е добре балансиран като структура и съдържание. Всяка основна част на работата се характеризира с пълнота, завършеност и с логическа и предметна връзка с останалите части на дисертацията.

В *увода* е посочено значението и актуалността на темата. Широкият философски контекст съчетава етимология, културни особености (европейски и национални особености) и цивилизационни аспекти. Това дава възможност да се направи извод, че темата на дисертационния труд отразява цялостно съдържанието и е съответно на научната стойност на труда. Определени са предметът, обектът и задачите на изследването. Направен е преглед на съществуващата научна литература.

Глава първа „Свободата на словото – понятие и еволюция” е добра методологическа основа на дисертационния труд. Тя е посветена на изследването на същността на свободата на словото като основна ценност на конституционализма и като човешко право. Съществено внимание е обърнато на еволюцията на понятието за свободата на словото. Направен е задълбочен исторически преглед на идеята за свободата на словото в Европа от Античността до наши дни. Особено ценен е анализът на еволюцията на понятието за свобода на словото в България. Авторът достига до единно разбиране за свободата на словото в конституционен смисъл като отражение на философски, политически, морални и други аспекти на понятието.

Глава втора е посветена на *съвременните измерения на свободата на словото*. Разсъжденията в глава първа тук са доразвити във функционален смисъл и са разгледани актуални въпроси. Свободата на словото е определена като гаранция за упражняване на основни права и свободи. Изследвани са правото на изразяване на мнение, правото на информация, на свободата на печата и на другите средства за масова информация.

Глава трета поставя въпроса за границите на свободата на словото. Той е интерпретиран в контекста на актуални проблеми и особености. Авторът обсъжда като граници достойнството, честа и доброто име на другото, националната сигурност, предотвратяването на безредици и престъпления, защитата на неприкосновеността на личния живот, интелектуалната собственост.

Особено ценни са разсъжденията на дисертанта за актуалните проблеми на свободата на словото, като защита на личните данни, свободата на словото в интернет и други. Засегнати са правото да бъдеш забравен, финансирането на медиите, свободата на словото и независимостта и авторитета на съдебната власт. Тази част от работата се основава в голяма степен на коментар практиката на юрисдикционни органи. Представени са редица решения на Конституционния съд на РБ и на Европейския съд по правата на човека. Практиките на посочените юрисдикционни органи са

съпоставени в рамките на цялостен анализ, подчинен на общи изводи за състоянието и развитието на правната уредба на свободата на словото. Дисертантът познава актуалната общественно-политическа тематика и я интерпретира от гледна точка на конституционното право.

В *заключението* са обобщени резултатите от изследването и е направена обща характеристика на разгледаните въпроси. Заявена е ясната позиция на автора за значението на проблематиката за утвърждаване на правовата държава.

Симона Велева е представила **автореферат**, който отговаря изцяло на изискванията за представяне на дисертационния труд, като отразява вярно и точно неговото съдържание и основните приносни моменти в него. Съдържанието на дисертационния труд е представено с точност по отношение на наименованията на отделните части и е резюмирано с оглед основните проблеми, които се обсъждат. Авторефератът дава ясна и пълна представа за теоретичната и практическа стойност на труда, като систематизирано са изложени и научните приноси.

V. Научни приноси и практическо значение на дисертационния труд.

Дисертационният труд притежава **безспорни научни приноси в областта на конституционното право**. Оценката на научния труд в рамките на процедурата изисква да бъдат изведени по-съществените научни приноси, които дисертантът добросъвестно е посочил. Те могат да бъдат представени в две групи.

5.1. Основни приноси в областта на теорията на конституционното право.

Дисертационният труд е **първото в България цялостно конституционноправно изследване на философските, теоретичните и историко-правните аспекти на свободата на като основно право**. Самостоятелен приносен характер има съчетаването на историческото и теоретичното изследване на проблематиката през призмата на конституционното право.

Дисертационният труд обогатява научните постижения, разглеждащи **отношенията между свободата на словото и истината**. Така авторът сполучливо определя свободата на словото като демократична ценност.

Съществен научен принос представляват дадените **дефинициите на понятието за свободата на словото**, като са съчетани различни негови аспекти: ценностни измерения, политически измерения, юридически измерения, еволюционни особености.

Дисертационният труд съдържа опит да се **определят цялостно границите на упражняване на свободата на словото**. Приносен характер имат разсъжденията на автора за съотношенията между свободата на словото и съответен публичен интерес.

Самостоятелен принос представлява проследяването на **еволюцията на идеите за свободата на словото в европейската правна мисъл и в българското конституционно развитие**. Този принос доразвива теорията на конституционното право.

Самостоятелен и съществен принос е прегледът и **анализът на практиката на Конституционния съд на Република България, на Европейския съд по правата на човека и на други юрисдикционни органи**, съдържащи тълкуване, или прилагачи правна уредба на свободата на словото.

5.2. Практико-приложни приноси.

Приносен характер имат разсъжденията на автора относно **механизмите за защита на свободата на словото** като ефективни правни средства за гарантиране на правото. Дисертационният труд определено би допринесъл за по-добрата институционална защита на свободата на словото.

Работата съдържа редица **предложения de lege ferenda**, чиято стойност вече е потвърдена в практиката, тъй като част от тях са възприети в законодателството. Направен е извод за необходимостта от единна уредба най-вече на печатните и онлайн медии, на уредба на правния режим на медийната собственост.

VI. Предложения и критични бележки.

На дисертационният труд могат да бъдат отправени и някои предложения за подобряване на съдържанието при последваща редакция с оглед бъдещото му издаване, което препоръчвам. Бележките не са по същество и не засягат теоретичните изводи. Предлагам на дисертанта да обмисли в глава първа еволюцията на свободата на словото като идея и човешко право да бъде разгледана като предпоставка за извеждане на понятието за свобода на словото. Това ще позволи историческият преглед и анализ да бъдат подчинени на понятието. Освен това, подобен подход ще позволи на дисертанта по-ясно да отграничи юридическото понятието за свободата на словото от идейната и философска натовареност на правата на човека.

Смятам, че работата би спечела, ако дисертантът проучи и изрази становище дали е необходимо националната сигурност да бъде посочена изрично в Конституцията като основание за ограничаване на свободата на словото или като цяло за ограничаване на правата на човека.

VII. Заключение.

Дисертационният труд „Свободата на словото – национални и европейски измерения“ на Симона Велева–Стойнова е резултат на сериозна работа и личен принос в конституционното право. Научното изследване съдържа сериозни и задълбочени теоретични обобщения и научни приноси и отговаря напълно на изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ “Св. Климент Охридски”.

Направената характеристика на научното изследване и оригиналният принос в науката ми дават основание убедено да формулирам своята положителна оценка за представения в процедурата по защита дисертационен труд „Свободата на словото – национални и европейски измерения “ и ще гласувам положително Симона Велева – Стойнова да придобие образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6 Право (Конституционно право).

Изготвил становището:

Доц. д-р Бойка Чернева

София, 26 май 2019 г.